

Hetven éve őrzi Ady emlékét a nagyváradi emlékmúzeum

Szamos Mariann

KRÓNIKA

Nagyvárad város Ady Endre Emlékmúzeuma fennállásának hetvenedik évét ünnepelte november 26-án. Ez alkalomból a Körösvidéki Múzeum – amelyhez az Ady Endre Emlékmúzeum hivatalosan tartozik – *Őrizem a szemed* címmel szakmai konferenciát szervezett, melyet 2025. december 15-én tartottak az emlékmúzeum épületében, az egykori Mülleráj cukrászdában.

A konferenciát zenei előadás nyitotta meg: Silvia Sommer *A gólyák meséje* című darabját négy fuvolára a nagyváradi Művészeti Líceum zene tagozatos diákjai – **Szabó Tamara, Gyulai Naomi, Gyulai Viktória** –, valamint felkészítő tanáruk, **Georgiana Mircescu** adták elő.

A meghívott vendégeket és a közönséget **Gabriel Moisa**, a Körösvidéki Múzeum menedzsere köszöntötte, aki Ady Endre és Tabéry Géza barátságára és utóbbi irodalomszervező érdemeire hivatkozva méltatta az emlékmúzeum létrehozásának hosszú folyamatát, valamint Tabéry Géza érdekes életpályáját egy viszontagságokkal teli történelmi időszakban, aki – mint a menedzser mondta – megérdemelne egy monográfiakötetet.

Sándor Orsolya, az Ady Endre Emlékmúzeum muzeológusa köszöntőjében az intézmény emlékkönyvében olvasható, az állandó kiállítást dícsérő látogatói impressziókat foglalta össze. Ezek szerint az emlékmúzeum kiállítása, mely 2020 februárjától várja az érdeklődőket, amellet hogy informatív és dekoratív, „egyszerre hagyományos és modern”.

Tőtös Áron, a Körösvidéki Múzeum történész-muzeológusa, az esemény moderátora megnyitó beszédében a konferencia címének kiválasztására vonatkozóan úgy fogalmazott, hogy az egyaránt utal a költő lírájára és Ady örökségének őrzésére, aki, mint mondta, Nagyváradot „a modern magyar irodalom városi laboratóriumává” tette. Kiemelte továbbá azt is, hogy a meghívott előadók többsége szorosan kötődik az Ady-emlékmúzeumhoz, hiszen az általuk képviselt kulturális intézmények évtizedek óta szoros együttműködésben állnak egymással és a váradi emlékmúzeummal.

Az előadás-sorozat Ady Endre *Finita* című költeményének **Meleg Nóra** előadásában történt elhangzása után vette kezdetét. Az előadások

négyszeres tematika szerint csoportosultak: I. Plenáris előadás: Új szempontok az Ady-kutatásban; II. Irodalmi örökségek és hatások Ady életművében; III. Nagyvárad irodalmi arca a 20. században: Tabéry Géza és Ady Endre öröksége; IV. Ady nyomában: szülőház, emlékmúzeum, múzeum-történet. A tematikák egyaránt foglalkoztak az Ady-kutatás aktualitásaival és Nagyvárad jelentőségével az Ady-életműben, illetve a nagyvárad mellett az érmeindszenti Ady-emlékmúzeum történetét is megelevenítték.

Ady öröksége

Dr. Boka László irodalomtörténész, az ELTE Humán Tudományok Kutatóközpont Irodalomtudományi Kutatóintézetének tudományos főmunkatársa nyitotta meg az előadások sorozatát *Új szempontok az Ady-kutatásban (illetve az irodalmi őrzőhelyek jelentősége mindebben)* című előadásával, melyben öt fő vonal mentén

foglalta össze ezeket az irányokat: 1. Ady-képünk ma; 2. Az Ady-kutatás utóbbi évtizedei; 3. Ady-oktatás egykor és ma; 4. Közgyűjtemények szerepe; 5. Új szempontok az életműkutatásban. Előadásában „a hitelességet, a konstans olvasói hatást, értéktovábbadást” nevezte meg elsődleges új kutatási szempontként az Ady-kultuszra jellemző „rögzült sémák, túlzások, felületességek, aránytalanságok” közvetítésével szemben. Rámutatott arra is, hogy még ma is erőteljes a marxista örökség, „Petőfi-Ady-József Attila marxista szentháromságára” utalva. A kritikai kiadás mai állapotára vonatkozóan elmondta, hogy az Ady-versek feldolgozása megrekedt 1910-nél, a levelezés pedig 1912-ig jutott el, ugyanakkor a jelenlétük figyelmébe ajánlotta Herczeg Ákos 2021-ben megjelent *Visszatérés a nyelvbe. Én-figurációk Ady Endre költészetében* című kötetét. A közgyűjteményeket illetően úgy fogalmazott, hogy ezek elsősorban irodalomtörténeti kánonokat őrző intézmények, melyek egyik legfontosabb

feladatává a digitalizálás vált: „az AI azt fogja learatni, amit mi digitálisan közzéteszünk” – mondta, majd a nemrég elhunyt György Péter esztétát, médiakutatót idézte, aki szerint „minden örökség, minden megőrizendő”. Boka László végezetül kitért arra is, hogy Ady öröksége és annak hangsúlyai ma már más pontokra helyeződhetnek át, mint például Ady Nagyváradon megjelent *Még egyszer* című kötete valós jelentőségének feltárása vagy például az 1908-1909-es évek összetett válságainak megvilágítása mint fordulópontok Ady életrajzában. Jelezte azt is, hogy amíg Boncza Bertáról (Ady verseinek Csinszkájáról) több könyvet is írtak már, addig Brüll Adélt (az Ady-versek Lédáját) mostanáig igencsak mellőzte a kutatás.

A plenáris előadást követően két előadásonként nyílt lehetőség vitára, kérdések feltevésére és megválaszolására, majd egy-egy szünet után folytatódott a rendezvény.

E. Csorba Csilla művészettörténész, muzeológus, a Petőfi Irodalmi Múzeum tiszteletbeli főigazgatója, a

nagyvárad Ady Endre Emlékmúzeum állandó kiállításának kurátora *„Kicsoda Jókai Mór? ...Egy megelevenedett Pantheon” – Ady Endre és a Jókai-hagyomány* címmel Ady és Jókai kapcsolatáról osztott meg jelentős momentumokat. Előadásában mindenekelőtt azt emelte ki, hogy Ady nagy Jókai-rajongó volt, és egész életében élvezettel olvasta a nagy regényíró könyveit, attól függetlenül, hogy Jókai Mór megítélése (leginkább a nála ötven évvel fiatalabb Nagy Bella színésznővel kötött házassága után) hogyan változott az évek során. Említette természetesen kettejük nagyváradai találkozását Jókai várad látogatásai kapcsán, és hogy a későbbi években Ady cikkekben foglalkozott a regényíró számára állítandó szobor kérdésével (1921-ben kapott szobrot Jókai Budapesten).

Dr. Borbás Andrea irodalomtörténész, a Petőfi Irodalmi Múzeum főmuzeológusa *Ady Endre köteteinek nyomában* című előadásában Ady életében és halála után megjelent versesköteteinek mint „a szerzői identitás-

igazolás formáinak” megjelentetési körülményeit mutatta be. Kiemelte, hogy Ady *Vér és arany* című könyve az első Ady-kötet, amelyikhez Adynak nem kellett előfizetőket gyűjtenie, valamint *A halottak élén* című verseskötetét nevezte a legerősebb Ady-kötetnek.

Dr. Albu-Balogh Andrea, a Partiumi Keresztény Egyetem Nyelv- és Irodalomtudományi Tanszékének egyetemi adjunktusa *Egy váradi életút a 20. században: az író és irodalom-szervező Tabéry Géza* címmel a nagyváradi Ady Endre Emlékmúzeum első vezetőjének életrajzán kalauzolta végig a hallgatóságot. Rámutatott, hogy Tabéry Géza egész élete Váradhoz kötődik, és hogy a XX. század szellemi formálódása az ő életén keresztül (is) lekövethető, valamint, hogy annak ellenére, hogy újságíróként kereste a kenyerét, nem cikk-, hanem prózairóként maradt meg a köztudatban. Rávilágított arra is, hogy bár irodalom-szervezőként az egységre töreke-

dett, egy nagyon polemikus alkat volt, és egész életében voltak összetűzései a hatóságokkal, illetve arra is, hogy az életrajzának még sok hiányossága van, amelyeket pótolni kellene.

Imre Zoltán kultúrantropológus, aki 2014 és 2018 között muzeológusként vezette a nagyváradi Ady-emlékmúzeumot, *Ady Endre és Nagyvárad a modern magyar irodalom városképe – 70 év az emlékezet szolgálatában* című előadásában mindenekelőtt azt emelte ki, hogy Ady legfőbb érdeme Nagyvárad számára, hogy cikkeiben megírta a város korabeli történetét, a továbbiakban pedig az emlékmúzeum társadalmi beágyazottságáról beszélt, köszönetét fejezve ki muzeológusi pályafutása alatt a támogatóknak, az érdeklődőknek és a látogatóknak, a közös együttműködésnek szakmai és nem szakmai téren egyaránt.

Dr. Szócs Péter történész-régész, a Szatmár Megyei Múzeum igazgatója *Az érmindszenti Ady szülőház. Rövid múzeumtörténeti áttekintés* című előa-

Képek forrása: Hétköznapi múlt – Tötös Áron és Körösvidéki Múzeum (Muzeul Țării Crișurilor) Facebook-oldalai

dásában felvázolta az Ady-szülőház emlékmúzeummá alakításának állomásait: az Ady-emléktábla 1924-es, majd az Ady-szobor 1935-ös felavatásán keresztül az 1957-es múzeummegnyitóig. Kiemelte, hogy 1954 augusztusában Papp Aurél és Gellért Sándor kezdeményezték a szülőház múzeummá alakítását, mely tervek-ről és a megvalósítás körülményei-ről a festő emlékirataiban számolt be. Hozzátette még, hogy 1977-ben, a centenáriumi évforduló alkalmából az Ady-család egykori portája Fekete József Ady-mellszobrával is gazdagodott. Helytörténeti adatokat is megosztva elmondta, hogy sajnos a mai Adyfalva egy elöregedő, elnéptelenedő falu.

Az előadásokat e sorok szerzője, **Szamos Mariann**, a Körösvidéki Múzeum muzeológusának *A nagyváradi Ady Endre Emlékmúzeum létrejötté. Kutatástörténeti összefoglaló* című előadása zárta. Beszámoltam arról, miszerint kutatásom során a fennállás hetven évéből ragadtam ki szűkebb időhatárokat: egyrészt azt a

tizenhárom évet, ami 1942 és 1955 – a Rozsnyay-gyűjtemény megvásárlása és a múzeum hivatalos megnyitása – között eltelt, másrészt a múzeum működésének első két évét 1956-1957 között, Tabéry Géza muzeológusi pályafutását. A kutatásban a legfontosabb feladattá a nagyváradi Ady-múzeum alapgyűjteményeinek feldolgozása vált: a Rozsnyay- és a Zilahi-gyűjtemény, illetve az 1942 és 1955 között az alakuló múzeum számára felajánlott adományok feldolgozása. Arról is szó esett továbbá, hogy a nagyváradi Ady-múzeum öt lépésben jött létre: a Rozsnyay-gyűjtemény 1942 decemberében történt Nagyváradra szállítását követően 1955 január elején született meg a hivatalos okirat az emlékmúzeum megalapításáról, amit februárban a Zilahi-gyűjtemény Nagyváradra helyezéséről rendelkező határozat követett. A Zilahi-gyűjtemény az év nyarán került Nagyváradra, a megnyitóra pedig az eredetileg augusztus 23-ra tervezett helyett november 26-án került sor.

Kántor József: *Kéz kezét ken*